

HØRING – LEVEKÅR OG TILTAK FOR MENNESKER MED UTVIKLINGSHEMMING

- innspill fra fagavdeling SLV/EHS i Statped midt

1. Om beskrivelsen i høringsnotatet overordnet sett gir et dekkende uttrykk for levetårssituasjonen for personer med utviklingshemming, innen ulike samfunnsområder

Høringsnotatet gir mange gode beskrivelser av levetårssituasjonen for personer med utviklingshemming, men vi savner mer fokus på noen av områdene:

- Spørsmål som angår inkludering og læringsmiljø mener vi har for liten plass i notatet.
- Mer oppmerksomhet på grunnleggende ferdigheter i opplæringen, med utgangspunkt i Kunnskapsløftet, savnes. Utvikling av grunnleggende ferdigheter, med utgangspunkt i den enkeltes forutsetninger, er et viktig grunnlag for å utvikle et mest mulig selvstendig liv hos og brukermedvirkning blant utviklingshemmede. Vi anbefaler en større tydeliggjøring av Statpeds rolle i å støtte realiseringen av opplæringsloven og Kunnskapsløftet overfor barnehage og skole.
- Begrepene spesialundervisning og tilpasset undervisning beskrives i pkt. 11.2.2 som to forskjellige ting: «Opplæringen i grunnskolen skjer ved tilpasset opplæring og spesialundervisning». Spesialundervisningen er en del av elevens tilpassa opplæring, så derfor blir denne setningen helt feil. Her kunne det ha stått: «Alle elever i grunnskolen har krav på tilpasset undervisning. For de fleste elever oppnås dette ved ulik grad av tilrettelegginger innenfor den ordinære undervisninga, mens en del elever i tillegg må ha spesialundervisning for å få god nok tilpasset undervisning».
- Ved beskrivelse av økning i fritak fra nasjonale prøver i punkt 11.2.2 beskrives overhodet ikke en årsaksfaktor som er gjenstand for mye drøfting i kommuner, nemlig det at fritak lettere gis for at skolens gjennomsnittresultat ikke skal trekkes ned. Bruk av nasjonale prøver har ført til mye resultatorientert konkurranse blant skoler og kommuner.
- Punkt 11.4.4 Overgangsproblematikk kunne gjerne ha fått mer fokus. Dette oppleves som et stort problem ute i kommunene. Hjelpemiddel og avgiverskole-/barnehage kan starte et samarbeid mot mottakerskole i god tid, men ofte bunner problemet her i at mottakerskole ikke har et nok langsiktig fokus i sitt planarbeide. Dette kan blant annet gjelde at kontaktlærer og spes.ped.lærer ofte ikke er på plass før like før skolestart/overgangen. Her er det viktig at barnehage- og skoleeier har et fokus på dette ut ifra kommuneperspektivet, og ikke bare i forhold til den enkelte barnehage og skole.

2. Hvordan reformens intensjon om «normalisering» av levekår for personer med utviklingshemming bør praktiseres i dagens samfunn og tjenesteapparat.

Her belyses også mange sentrale ting, og vi vil kommentere noen områder vi mener er spesielt viktige:

- Det erfarer at tilbudene til personer med utviklingshemming er ulikt i ulike kommuner både med hensyn til organisering og tilknytning til klasse. Her er det ingen felles retningslinjer for kommuner. Når kommunene i tillegg har ansvar for tilsyn i barnehagene, så blir dette ekstra vanskelig («bukken og havresekken»). Vi opplever det som nokså vanlig at det lett blir mindre inkludering i klassen ved stigende alder på eleven. Og jo større vansker, desto mer ekskludert av klassen er ofte eleven.
- Vi er bekymret for likeverdighetsprinsippet fordi forskjellene er så store fra skole til skole og fra kommune til kommune når det gjelder innhold og organisering av undervisningen. Foreldrene er ofte ei stor pressgruppe når det gjelder ekskludering. Dette er et vanskelig spørsmål. Forskning viser at klasser med utagerende elever går ned i karaktergjennomsnitt. Vi ønsker flere eksempler på at det går an å få dette til, med vekt på arbeid med holdninger og verdier. Finnes nok rettigheter, men det er praksis som er utfordrende. Forskning og gode eksempler etterlyses. Her er også fokus på tonivåkommuner vs. trenivåkommuner interessant.
- Vi forventer å få en større påvirkning på innholdet i førskole og grunnskoleopplæringen gjennom samarbeidet med høyskoler og universitet. F.eks kan vi gi gode eksempler på godt håndverk av lærere, bevisstgjøring av holdninger og verdier, hvordan bruke forskningsbasert kunnskap for å møte vansker.
- Gapet mellom læringskurvene øker, forskjelligheten øker. Det faglige vies mer plass når elevene blir eldre, men dette jobbes det ofte for dårlig med i forhold til gruppen elever med utviklingshemming.
- Når det gjelder tilhørighet og samhandling for denne elevgruppen, er det svært viktig hvilken holdning skolens ledelse har til dette. Det kan ikke være opp til den enkelte lærer. Vi ser ikke noen uttalt strategi ift. dette fra sentralt hold eller fra de ansvarlige i (fylkes)kommuner.
- Mangel på individuell plan (IP) i tidlige år. Viktig med realistisk IP når eleven blir eldre og en mer ser hvilke mål det skal arbeides etter, og at individuell opplæringsplan (IOP) må henge sammen med IP.
- «Gråsonerbarn» uten diagnose, hva med de elevene? Ofte manglende kompetanse ved tilrettelegging i skolen.
- Utstrakt bruk av ufaglærte assistenter gir ingen garanti for god spesialpedagogisk hjelp/spesialundervisning.
- Vi ser en tendens til at fragmentariske prosjekt i kommuner når det gjelder levekår ikke blir systematisk delt og formidlet til andre kommuner. Lite forpliktende oppfølging fra prosjekt til daglig arbeid.
- Voksenopplæringa i kommunen brukes mest av innvandrere og flyktninger, hvor er det blitt av ansvarlighet og tiltak overfor voksne utviklingshemmede? Ofte lite målrettet arbeid på området med målsetting om bedre liv og større selvstendighet. Det er også uklart i mange kommuner om hvem som har ansvar for tiltak i voksenopplæringa, eller det gis lite informasjon ut til brukere om rettigheter og muligheter innenfor dette feltet.
- ASK for foreldre og skole krever mer kunnskap for gode tiltak. Statped bør ha en stor rolle her.
- Grenseoppgangen mellom opplæring og behandling; krever en tverrfaglig tilnærming, der faglighet og brukerens behov preger løsningene.

- PP-kontorene er svært forskjellige med ulik kompetanse. Små enheter er sårbare. Kompetanseprofilen og utviklingen bør følge erfaringene fra modellen Faglig løft for PPT.
- Bra med ekspertgruppe for vurdering av de spesialpedagogiske utdanningene for bedre undervisning og etterutdanning av lærere og førskolelærere.